

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi edustajanvaalien siirtämisestä.

Edustajanvaalien siirtämisestä 31 päivänä lokakuuta 1941 annetun lain mukaan edustajanvaalit, jotka valtiopäiväjärjestyksen 3 §:n 1 momentin mukaan olisi ollut toimitettava vuonna 1942, on määrätty toimitettaviksi säädettyssä järjestyksessä vuonna 1944. Pääasiallisena syynä vaalien siirtämiseen oli, ettei siirtoväen asettuminen vakinaisille kotipaikoilleen vielä ollut päättynyt ja ettei katsottu tämän väestön siitä syystä voivan aikaisemmin säännön mukaisesti ottaa osaa vaaleihin.

Mainittu este on osittain poistunut. Viipurin läänin kummankin vaalipiirin väestö on, mikäli se ei ole asettunut pysyvästi asumaan muualle Suomeen, henkikirjoitettu kotikuntiinsa ja suurelta osalta palannutkin kotiseudulleen. Kuitenkin oli 31 päivältä elokuuta 1943 olevien tietojen mukaan vielä 118,782 siirtoväkeen kuuluvaa henkilöä hajautuneena kautta Suomen, siirtymisen entiselle kotipaikalle jatkuessa syksyn tultua ja talvea vastaan vain vähäisessä määrässä. Sotatilanteen yhä jatkuessa on odotettavissa, että suuri osa vielä palaamatta jääneestä siirtoväestä joutuu edelleen ensi vuonnakin asumaan kotikuntiansa ulkopuolella muussa Suomessa. Tästä asian tilasta johtuisi edustajanvaalien toimittamiselle ensi vuonna varsinkin Viipurin läänin alueella suuria vaikeuksia. Niinpä tähän siirtoväkeen kuuluville vaalioikeutetuille tuottaisi huomattavia hankaluuksia vaaliluetteloiden tarkastaminen, mikä niissä olosuhteissa, joissa he ovat olleet, on heidän kohdaltaan erehdysten välttämiseksi sängen tärkeätä. Tarpeellisen yhteyden saaminen edustajaehdokkaiden asettamiseksi tuottaisi niin ikään vaikeuksia. Lisäksi monien olisi vaalioikeutensa käyttämiseksi hankittava välttämättömät vaaliluettelot, joten ottein äänestävien lukumäärä nousisi poikkeuksellisen suureksi.

Suurimpana esteenä edustajanvaalien toimittamiselle vuonna 1944 on kuitenkin se seikka, että sotatilanteen yhä jatkuessa

useimmilla niillä, jotka suorittavat sotapalvelustaan, ei ole mahdollisuutta osallistua vaaliin. Tässä yhteydessä on tarpeellista selvittää, missä määrin estyminen vaaleihin osallistumisesta johtuu valtiopäiväjärjestyksen 6 §:n 2 momentin 1 kohdan säännöksestä, jonka mukaan vaalioikeutta vailla on se, joka on vakinaisessa sotapalveluksessa, kun joka tapauksessa niiden osanotto vaaleihin, jotka ovat puolustuslaitoksen palveluksessa maan rajoilla tai niiden ulkopuolella, käytännössä kohtaa voitattamattomia vaikeuksia. Nämä vaikeudet ovat yhtäläiset niin hyvin nähdén, jotka puolustusvoimissa suorittavat säännömukaista asevelvollisuuttaan, kuin niiden kohdalta, jotka on palvelukseen kutsuttu reserviin tai nostoväkeen kuuluvina. Jokseenkin samassa asemassa ovat ne, jotka muutoin siellä työskentelevät puolustuksen palveluksessa, esim. lotta- ja sotilaskotijärjestöissä tai työvelvollisina. Olisi kohtuutonta ja valtiosääntömme hengen vastaista toimittaa vaalit sellaisissa olosuhteissa, joissa suuri osa vaalioikeutetuista estyisi niihin osallistumasta.

Edellä esitetyistä syistä käy välttämättömäksi vielä siirtää edustajanvaalit. Lyhin mahdollinen lykkäysaika on yksi vuosi. Vaalit toimitettaisiin siten vuonna 1945. Tasavallan Presidentille jäisi tietenkin oikeus määrätä, mikäli tilanne siihen antaisi aihetta, että uudet edustajanvaalit jo sitä ennen on toimitettava.

Vaalien siirtämisestä ja sen yhteydessä tarpeelliseksi osoittautuneista muista säännöksistä on Hallitus valmistanut esillä olevan ehdotuksen.

Edustajanvaaleista annetun lain 7 ja 8 §:n mukaan tulee vaaliluettelon pohjana olla henkikirjoittajan tekemä luettelo kaikista vaalin edellisen vuoden henkikirjan mukaan äänestysalueella asuvista henkilöistä, jotka vaalivuoden alkaessa ovat täytäneet neljäkolmatta vuotta. Tämän mukaisesti tulisi vuonna 1945 toimitettavissa

vaaleissa vaaliluettelon pohjaksi asettaa vuoden 1944 henkikirjan mukaan tehty luettelo.

Nyt on kuitenkin valmistumassa niitä edustajanvaaleja varten, jotka ylempänä mainitun, edustajanvaalien siirtämisestä annetun lain mukaan olisi toimitettava vuonna 1944, vuoden 1943 henkikirjan mukaan laadittu pohjaluettelo ja siihen kolme seuraavaa vuotta varten liittyvät lisäluettelot. Käyttämällä hyväksi mainittua pohjaluetteloä ja siihen liittyvää ensimmäistä lisäluetteloä, säästytäisiin, paitsi uusien pohjaluettelöjen valmistamisesta aiheutuvasta lisätyöstä, myöskin siitä johtuvista, arviolta noin 1½—2 miljoonan markan lisämenoista.

Tätä menettelytapaa puoltaa lisäksi toinen tärkeä syy. Tammikuussa 1945 toimitettavia tasavallan presidentin valitsijamiesten vaaleja varten olisi lain mukaan vaaliluettelon pohjaksi pantava viimeinen eli vuoden 1939 edustajanvaaleja varten tehty vaaliluettelo sekä henkikirjoittajain vaalilautakunnalle toimittamat lisäluettelot. Kun puheena olevista vaaliluetteloista ja lisäluetteloista osa on sodan aikana tuhoutunut eikä lisäluetteloja lainkaan ole vuotta 1942 myöhemmältä ajalta, olisi asia erikoissäännöksin järjestettävä myös sillä tavalla, että valitsijamiesvaaleja varten vaaliluettelon pohjaksi asetettaisiin ylempänä mainittu, nykyään valmisteilla oleva vuoden 1943 henkikirjan mukaan tehty luettelo ja vuoden 1945 lisäluettelo, eli samat luettelot, jotka edellä on ehdotettu pantavaksi edustajanvaalien vaaliluettelon pohjaksi. Täten tulisi molemmissa vaaleissa käytettäväksi samaa vaaliluetteloä, kumpaa-kin vaalia varten kuitenkin erikseen tarkastettuna.

Vaalioukeutetut tulisivat tällöin kummasakin vaalissa merkittäviksi vaaliluetteloön siinä äänestysalueessa, jossa he ovat olleet henkikirjoitettuna 1 päivänä tammikuuta 1943. Siltä varalta että vuonna 1948 toimitettaisiin ennen saman vuoden heinäkuussa tapahtuvia edustajanvaaleja uudet valtiolliset vaalit (valitsijamies- tai eduskuntavaalit), olisi henkikirjoittajan toimitettava vaaliluetteloä varten vaalilautakunnalle neljäs lisäluettelo niistä henkilöistä, jotka vuonna 1947 ovat täyttäneet neljäkolmatta vuotta ja siten saavuttaneet vaalioukeusiän. Tästä olisi tarvittaessa annettava erityinen säännös.

Samoin olisi vuoden 1945 edustajanvaaleja varten jo edellisen vuoden eli 1944 tammikuussa asetettava vaalilautakunnat, jotta samat vaalilautakunnat voisivat toimia myöskin 1945 vuoden valitsijamiesten vaaleissa. Muutoin olisi viimeksi mainittuja vaaleja varten valittava erityiset vaalilautakunnat, kun nykyisiä eli vuonna 1939 asetettuja vaalilautakuntia ei useissa kunnissa enää voida käyttää. Vaalilautakunnista olisi mainitunlainen säännös otettava ehdotettuun lakiin.

Samalla olisi valtioneuvosto valtuutettava tarvittaessa antamaan tarkemmat määräykset lain soveltamisesta.

Koska muutamat ehdotuksen säännökset tulisivat olemaan poikkeuksia valtiopäiväjärjestyksestä, olisi ehdotus, joka asian luonnosta johtuen on kiireellinen, käsiteltävä siinä järjestyksessä kuin perustuslaista on säädetty.

Sen nojalla, mitä edellä on lausuttu, annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

edustajanvaalien siirtämisestä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 §.

Edustajanvaalit, jotka edustajanvaalien siirtämisestä 31 päivänä lokakuuta 1941 annetun lain 1 §:n mukaan olisivat vuonna 1944, toimitettakoon vuonna 1945.

2 §.

Vuoden 1945 edustajanvaaleissa käytettävän vaaliluettelon pohjaksi asetettakoon edustajanvaaleista annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu, vuoden 1943 henkikirjan mu-

kaan tehty ja tammikuussa 1944 vaalilautakunnalle toimitettava luettelo sekä vuotta 1945 varten tehty lisäluettelo.

Kussakin maalaiskunnassa tulee kunnallislautakunnan tammikuun alussa vuonna 1944 asettaa edustajanvaalien toimittamista varten vaalilautakunta, joka toimii siksi kunnes 1 §:ssä mainittujen vaalien jälkeen edustajanvaaleista annetun lain mukaan uusi vaalilautakunta on valittu.

3 §.

Vuonna 1939 valittujen edustajain ja

varamiesten toimivallan jatkumisesta on voimassa, mitä valtiopäiväjärjestyksen 3 §:n 3 momentissa on säädetty.

4 §.

Mikäli tämän lain säännöksistä ei muuta johdu, noudatettakoon, mitä edustajanvaaleista laissa on säädetty.

5 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain soveltamisesta antaa tarvittaessa valtioneuvosto.

Helsingissä 22 päivänä lokakuuta 1943.

Tasavallan Presidentti

RISTO RYTI.

Oikeusministeri *Oskari Lehtonen.*

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 89 hallituksen esityksen johdosta laiksi edustajanvaalien siirtämisestä.**

Eduskunta on pöytäkirjanottein loka-kuun 29 päivältä 1943 perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi lähettänyt hallituksen ylempänä mainitun esityksen n:o 102. Tämän johdosta valiokunta, asian käsitelyään, esittää seuraavaa.

Vaikka määrätyn ajaksi valittujen kansanedustajien toimikautta ei yleensä olisi edustajanvaaleja siirtämällä jatkettava, oli välttämätöntä 31 päivänä loka-kuuta 1941 annetulla lailla määrätä edustajanvaalit, jotka säännönmukaisesti olisi ollut toimitettava vuonna 1942, tapahtuviksi vuonna 1944. Kun vaalien jatkuva siirtäminen ei ole suotavaa, on perustuslakivaliokunta harkinnut, olisiko mahdollista siitä luopua. Koska vallitsevissa oloissa kuitenkin ilmeisesti on tarpeellista lykätä edustajanvaalien toimittaminen, niin

valiokunta, yhtyen hallituksen esityksen perusteluihin, puoltaa esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä. Perustuslakivaliokunta, joka ei myöskään ole havainnut lakiehdotuksen yksityiskohtien antavan aihetta huomautuksiin, näin ollen kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta hyväksyisi hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen muuttamattomana.

Samalla perustuslakivaliokunta kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi käsitellä lakiehdotuksen valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla.

Helsingissä marraskuun 11 päivänä 1943.

Asian käsittelyyn ovat valiokunnassa ottaneet osaa puheenjohtaja Hackzell, varapuheenjohtaja Lumme ja jäsenet von Born (osittain), Eskola, Kilpi, Koivisto,

Koponen, Määttä, Möttönen, U. Raatikainen, Schildt ja Toivonen sekä varajäsen Paksujalka.

Suuren valiokunnan mietintö N:o 95 hallituksen esityksen johdosta laiksi edustajanvaalien siirtämisestä.

Suuri valiokunta on, käsiteltyään yllämainitun asian, päättänyt yhtyä kannattamaan perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 89 esitettyä ehdotusta ja ehdottaa siis kunnioittaen,

että Eduskunta hyväksyisi hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen muuttamattomana.

Helsingissä 19 päivänä marraskuuta 1943.

Samalla suuri valiokuntakin ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi käsitellä lakiehdotuksen valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla.

**Eduskunnan vastaus Hallituksen esitykseen
laiksi edustajanvaalien siirtämisestä.**

Eduskunnalle on annettu Hallituksen esitys N:o 102 laiksi edustajanvaalien siirtämisestä, ja Eduskunta, jolle Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä

N:o 89, on valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyn käsittelyn jälkeen hyväksynyt seuraavan lain:

Laki

edustajanvaalien siirtämisestä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 §.

Edustajanvaalit, jotka edustajanvaalien siirtämisestä 31 päivänä lokakuuta 1941 annetun lain 1 §:n mukaan olisivat vuonna 1944, toimitettakoon vuonna 1945.

2 §.

Vuoden 1945 edustajanvaaleissa käytettävän vaaliluettelon pohjaksi asetettakoon edustajanvaaleista annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu, vuoden 1943 henkikirjan mukaan tehty ja tammikuussa 1944 vaalilautakunnalle toimitettava luettelo sekä vuotta 1945 varten tehty lisäluettelo.

Kussakin maalaiskunnassa tulee kunnallislautakunnan tammikuun alussa vuonna 1944 asettaa edustajanvaalien toimittamista varten vaalilautakunta, joka toimii siksi,

kunnes 1 §:ssä mainittujen vaalien jälkeen edustajanvaaleista annetun lain mukaan uusi vaalilautakunta on valittu.

3 §.

Vuonna 1939 valittujen edustajain ja varamiesten toimivallan jatkumisesta on voimassa, mitä valtiopäiväjärjestyksen 3 §:n 3 momentissa on säädetty.

4 §.

Mikäli tämän lain säännöksistä ei muuta johdu, noudatettakoon, mitä edustajanvaaleista laissa on säädetty.

5 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain soveltamisesta antaa tarvittaessa valtioneuvosto.

Helsingissä 26 päivänä marraskuuta 1943.
